

Nr 222.

Av herrar **Lindström** och **Branting**, om redovisningsskyldighet för sammanslutningar och andra, som bedriva politisk propaganda.

Upplysning och propaganda spela en utomordentlig roll i alltmera utvecklad politisk verksamhet. För att det demokratiska styrelsesättet skall fungera på ett tillfredsställande sätt kräves att medborgarna kunna göra sig förtrogna med samhällsmaskineriets funktioner och de politiska partiernas strävanden. Härvidlag utgöra upplysningen och propagandan nödvändiga förutsättningar. Intill en viss gräns har det varit möjligt och är det alltjämt att mobilisera frivilliga krafter för det politiska arbetet. Därutöver krävas emellertid numera alltid en mängd prestationer som kosta pengar. Det borde vara ett naturligt demokratiskt krav, att de penningbidrag som lämnas för den politiska propagandan icke döljas under anonymitet utan att de offentligen redovisas.

Frågan om redovisningsskyldighet för finansiering av politisk propaganda togs senast upp genom motioner vid 1945 års riksdag. Kamrarna biföllo då kravet på offentlighet i fråga om finansieringen av periodiska skrifter och riksdagen hemställde i skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning i ämnet. Där emot avslogo kamrarna motionerna angående redovisningsskyldighet för sammanslutningar och andra som bedriva politisk propaganda. Såsom även anfördes under fjolårets behandling av denna fråga innehåller strafflagen redan nu ett stadgande, enligt vilket det är belagt med straff att av främmande makt ta emot pengar eller annat vederlag för att här i riket genom utgivande eller spridning av skrifter eller annorledes söka påverka den allmänna meningen om rikets styrelseskick eller om åtgärder i dess inre eller yttre styrelse. Nyligen gjorda erfarenheter ha visat att en tillämpning av denna föreskrift stöter på svårigheter, därför att man hittills saknat möjlighet att lätt kontrollera finansieringen av den politiska propagandan. En offentlig redovisningsskyldighet, icke blott beträffande periodiska skrifter utan även beträffande partier och andra sammanslutningar som bedriva politisk propaganda, borde vara en konsekvens av den nämnda lagstiftningen.

Därutöver torde emellertid, såsom även framhölls under 1945 års behandling av frågan, rimligen böra krävas att medborgarna äga kännedom om vilka intressen som ligga bakom den politiska propagandan. Detta enligt motionärernas mening naturliga krav på öppenhet har, sedan frågan senast behandlades, ytterligare aktualiserats genom den pågående, ytterst intensiva och av allt att döma utomordentligt kostsamma propaganda, som i delvis helt nya former bedrivs inom landet rörande de mest aktuella politiska frågorna. Man har tidigare invänt mot tanken på en redovisningsskyldighet av här avsett slag, att den skulle komma att kräva en omfattande och svår-bemästrad kontrollapparat samt att en lagstadgad redovisningsskyldighet skulle kunna medföra en risk för administrativ kontroll över det politiska

livet. Dessa invändningar kunna enligt motionärernas mening tillmätas någon vikt, endast om ett tillgodoseende av kravet på offentlig redovisning skulle ske under tillskapande av ett nytt särskilt kontrollorgan. En sådan lösning är emellertid varken nödvändig eller önskvärd. Vi hålla före, att huvudsyftet med en dylik redovisningsskyldighet väl kunde tillgodoses genom en enkel föreskrift om skyldighet för politiska partier, sammanslutningar och andra som bedriva politisk propaganda att regelbundet av trycket utgiva för allmänheten tillgängliga redogörelser för sina inkomster och utgifter. Sådana redogörelser borde samlas av något redan existerande samhällligt organ för att där finnas tillgängliga, för den händelse en närmare granskning av de lämnade uppgifterna skulle visa sig påkallad. Det är motionärernas bestämda uppfattning, att redan förekomsten av en offentlig redovisningsskyldighet av här ifrågasatt art skulle verka preventivt med hänsyn till tendenser till illegitim, korruptiv påverkan genom den politiska propagandan. Dessutom skulle en sådan redovisningsskyldighet bereda medborgarna möjlighet att klart bedöma, vilka legitima intressen som ta sig uttryck genom propagandan. Medborgarna skulle därmed få en ytterligare och säkrare grund för sitt politiska ställningstagande.

Vid fjolårets behandling av denna fråga åberopades den gamla engelska lagstiftningen mot politisk korruption, enligt vilken valkostnader måste offentligen redovisas och dessutom icke tillåtas överskrida ett fastställt maximumbelopp. Det torde emellertid finnas anledning att även åberopa den i detta sammanhang ännu mera relevanta amerikanska lagstiftningen på området. Före detta staterna ha således i sin s. k. Federal Corrupt Practice Act av 1925 föreskrifter om att alla bidrag och utbetalningar i syfte att påverka val av representanter till kongressen skola offentligen redovisas. Det torde vara obestridligt och har ofta omvitnats, att denna amerikanska lagstiftning fyllt en stor uppgift och att den på ett värdefullt sätt bidragit till att skapa ökad moralisk renlighet inom politiken och större möjligheter för väljarna att bedöma den politiska propagandans innehåll.

Under hänvisning till de tidigare riksdagsmotionerna i detta ämne och vad däri sagts samt till de kompletterande synpunkter som ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och under vilka förutsättningar sammanslutningar och andra som bedriva politisk propaganda böra genom lag åläggas skyldighet att föra böcker över sina inkomster och utgifter samt att periodiskt avgiva offentlig redovisning för sin propagandaverksamhet.

Stockholm den 23 januari 1946.

Rickard Lindström.

Georg Branting.